

Список використаних джерел

1. Журавльова Л.П. Психологія емпатії / Л.П.Журавльова: Монографія. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 328 с.
2. Журавльова Л.П. Діагностика форм та типів емпатії / Л.П.Журавльова // Психологія. Зб. наук. праць НПУ ім. М.Драгоманова. – Сер. № 12. Психологічні науки. – 2010. – № 31(55). – С. 154 – 161.
3. Журавльова Л. П., Коломієць Т. В. Емпатійна детермінація когнітивних стилів міжособистісної взаємодії у юнацькому віці //Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. праць Інституту психології ім. ГС Костюка АПН України. – 2013. – №. 1. – С. 104-112.
4. Журавльова, Л. П., Лучків, В. З. (2016) Age features of gender difference of the empathy determination of assertiveness in adolescence. Actual questions and problems of development of social sciences. pp. 179-180.
5. Lange A., Jakubowski P. Responsible assertive behavior. Champaign: Reseach, 1976. - p.231.
6. Гозман Л.Я. Самоактуализационный тест / Л.Я.Гозман, М.В.Кроз, М.В.Латинская. – М. : Рос. пед. агентство, 1995. – 43 с.
7. Опросник жизненной позиции [Электронный ресурс] // А. Я. Психология (azps.ru):[web-сайт]. 21.07.2009. – Режим доступа: <http://azps.ru/tests/kit/ojp.html> (21.07.2009).
8. Сборник психологических тестов. Часть I: Пособие / Сост. Е.Е.Миронова – Мн.: Женский институт ЭНВИЛА, 2005. – 155 с. (с. 100-120)
9. Дана методика тесту адаптована Гришиній. Наводиться по: "В. Р. Малкіна-Пух. ПСИХОСОМАТИКА. ДОВІДНИК ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА", 2003. – 273с. (с. 100-133).

Ганна Пирог

кандидат філософських наук, доцент

Ольга Мельник

студентка 6 курсу

ОСОБЛИВОСТІ СМИСЛОЖИТТЄВИХ ОРІЄНТАЦІЙ КОРИСТУВАЧІВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ РАНЬОГО ДОРОСЛОГО ВІКУ

Тема сенсу життя відноситься до вічних екзистенціальних проблем людства; психологію цікавлять, насамперед, питання формування сенсу життя в індивідуальному розвитку, як і під впливом яких чинників воно відбувається. В сучасних умовах, коли трансформуються традиційні форми комунікації між людьми, недостатньо вивченим є питання впливу сучасних форм спілкування, зокрема соціальних мереж, на формування смислу життя людини.

Метою даної статті є дослідити особливості смисложиттєвих орієнтацій користувачів соціальних мереж раннього дорослого віку.

Проблему сенсу життя в центр науково-психологічного дослідження поставив В. Франкл, глибоку психологічну розробку в ціннісному контексті категорія сенсу життя отримала у працях К. О. Абульханової-Славської, Б. С. Братуся, О. М. Леонтьєва, С. Л. Рубінштейна. Серед сучасних вчених-психологів, які займаються дослідженням ціннісно-сислової сфери особистості, можна виокремити В. О. Васютинського, С. В. Бубнову, Д. О. Леонтьєва, О. М. Легун, В. Е. Чудновського та інших.

Сенс життя психологами визначається як «концентрована описова характеристика найбільш стрижневої і узагальненої динамічної смислової системи, відповідальної за загальну спрямованість життя суб'єкта як цілого» [6, с.23], «генеральна лінія життя, що задає високу планку активної життєдіяльності людини, що допомагає йому не зламатися на крутих віражах долі, максимально використовувати власні резерви, направляючи їх на перетворення обставин і власної особистості» [11, с.3-15.]. Прагнення до пошуку і реалізації людиною сенсу життя В. Франкл розглядає як вроджену мотиваційну тенденцію, властиву всім людям, яка є основним двигуном поведінки і розвитку особистості [10].

За сучасними уявленнями, смисложиттєві орієнтації – це система основних та вибіркових зв'язків, які відображають цілеспрямованість особистості, наявність життєвих цілей, осмисленість виборів та цінностей, отримання задоволення від життя та здатність брати на себе відповідальність, впливаючи на результат [4, с.15].

У психології особистості смисложиттєві орієнтації аналізуються у взаємозв'язку з соціальними та особистісними факторами, соціалізацією людини. Найбільш сензитивним періодом формування смисложиттєвих орієнтацій прийнято вважати юнацький вік, коли відбувається усвідомлення себе, прояснення часової перспективи майбутнього, визначення життєвих і професійних планів. В період ранньої дорослості смисложиттєві орієнтації схильні до змін, які дають поштовх для остаточного самоствердження і самовизначення [1].

Смисложиттєві орієнтації особистості пов'язані з духовним життям суспільства, вони формуються під суспільними впливами, обумовлені системою виховання та навчання, певною структурою суспільних відносин. Для сучасної молоді одним з основних джерел суспільного впливу є мережа Інтернет, зокрема соціальні мережі. Соціальна мережа – це уявне об'єднання людей для спілкування, в ході якого вони здійснюють обмін інформацією.

Аналіз досліджень соціальних мереж дозволяє виокремити різні аспекти психологічного впливу на користувачів. Віртуальна комунікація впливає на процеси мислення користувачів, уявлення про події, їх оцінки та розуміння [8]. Актуальною проблемою є залежність, яка виникає у користувачів соціальних мереж. Часте та довготривале відвідування соціальних мереж може призвести до психологічного інфантилізму, неспроможності нести відповідальність за власні вчинки, виникнення агресії та значного звуження кругозору особистості [2]. Негативний вплив соціальних мереж також виражається у зниженні активності, погіршенні настрою та самопочуття [3]. Соціальні мережі мають також і позитивні аспекти, наприклад пошук однодумців, необхідної для навчання інформації, можливість швидко листуватися на відстані, приймати участь в обговореннях на форумах [2].

О. О. Сусська відзначає, що соціальні мережі впливають на виникнення нових ціннісних орієнтацій, встановлення особистісних зв'язків з соціумом, а процеси трансформації зачепили не лише масову, але й індивідуальну свідомість [9]. Розділення особистісної точки зору та ідей з іншими за допомогою соціальних мереж сприяє утворенню нових цінностей, нових зв'язків в суспільстві [7].

Для дослідження смисложиттєвих орієнтацій користувачів соціальних мереж раннього дорослого віку було обрано методіку СЖО, запропоновану Д. О. Леонтьєвим [5]. Дана методика допомагає визначити та дати оцінку джерелу сенсу життя, який людина може знайти в майбутніх цілях, в теперішньому життєвому процесі чи в результатах минулого. Для визначення рівня «заглибленості» досліджуваних в соціальні мережі був розроблений опитувальник, що містить питання про загальні характеристики досліджуваних; про соціальні мережі, якими користуються досліджувані та частоту їх відвідування; про те, наскільки важливим є віртуальне спілкування для респондентів.

У дослідженні брали участь тридцять два респонденти, працюючі мешканці міста Житомир, 17 представників чоловічої та 15 жіночої статі віком від 20 до 25 років.

Дослідження за методикою СЖО показало домінування у досліджуваних середніх та високих показників смисложиттєвих орієнтацій (Таблиця 1), що свідчить про цілеспрямованість, насолоду життям, спроможність контролювати життя та приймати рішення. Отримані показники жіночої та чоловічої статі схожі, але жінкам більш притаманна цілеспрямованість, задоволення життєвим процесом, який вони вважають цікавим та захоплюючим.

Таблиця 1.

Рівні показників смисложиттєвих орієнтацій досліджуваних за методикою СЖО

Шкали СЖО	Жінки			Чоловіки			Загальна вибірка		
	низький рівень	середній рівень	високий рівень	низький рівень	середній рівень	високий рівень	низький рівень	середній рівень	високий рівень
Життєві цілі	5%	55%	40%	15%	70%	15%	5%	75%	20%
Життєвий процес	5%	50%	45%	15%	70%	15%	5%	70%	25%
Продуктивність життя	15%	85%	-	45%	55%	-	25%	75%	-
Локус контролю – Я	-	55%	45%	10%	70%	20%	5%	70%	25%
Локус контролю – життя	5%	50%	45%	10%	70%	20%	10%	65%	25%
Загальний показник осмисленості життя	-	65%	35%	10%	80%	10%	5%	75%	20%

За результатами опитування було визначено групи респондентів з різною частотою відвідування соціальних мереж: частою (50%), середньою (30%) та рідкою (20%). Певні труднощі розподілу кількості респондентів спричинила остання група досліджуваних, адже сьогодні майже не існує представників раннього дорослого віку, які дуже рідко відвідують соціальні мережі.

Для визначення особливостей смисложиттєвих орієнтацій користувачів соціальних мереж було проведено порівняння показників методики СЖО в групах з різною частотою відвідування соціальних мереж. У досліджуваних, які рідко користуються соціальними мережами, показники за всіма шкалами СЖО значно вищі; найбільша різниця показників прослідковується за шкалами «Життєві цілі», «Життєвий процес» та «Локус контролю – Я».

Використання U-критерію Манна-Уїтні для порівняння груп з частим та рідким відвідуванням соціальних мереж за показниками методики СЖО показав, що за шкалами «Життєві процеси» та «Локус контролю – Я» відмінності між групами закономірні ($p=0,03 < 0,05$ і $p=0,02 < 0,05$ відповідно). Такі шкали, як «Життєві цілі» та «Загальний показник осмисленості життя» мають тенденцію до закономірного зв'язку, адже їх показники статистичної достовірності дуже близькі до граничних значень. Тобто досліджувані, які рідко користуються соціальними мережами, в порівнянні з тими, хто часто ними користується, вважають життя більш цікавим, наповненим емоціями та змістом; вважають себе сильною особистістю, яка має право вибору і будує своє життя згідно з поставленими цілями; мають майбутні цілі, які додають сенсу в житті та часову перспективу; більшу загальну осмисленість життя.

За допомогою коефіцієнту кореляції Пірсона було визначено, що існує тісний обернений зв'язок між частотою відвідування соціальних мереж та шкалами «Життєві процеси» (-0,59) і «Продуктивність життя» (-0,52) у досліджуваних чоловічої статі. Тобто, часте використання соціальних мереж чоловіками пов'язано зі зниженням спроможності отримувати насолоду від процесу життя та зменшенням задоволення від отриманих результатів прожитого життя.

Помірний обернений зв'язок існує між частотою відвідування соціальних мереж та шкалами «Життєві цілі» у всіх досліджуваних (-0,34) та чоловіків (-0,38), «Локус контролю – Я» (-0,35) у чоловіків. Тобто, часте використання соціальних мереж пов'язано зі зменшенням майбутніх цілей у вибірки загалом і чоловіків, та зниженням самовпевненості у досліджуваних чоловічої статі.

Між іншими показниками СЖО і частотою відвідування соціальних мереж було виявлено слабкий обернений зв'язок або відсутність зв'язку.

Таким чином, смисложиттєві орієнтації користувачів соціальних мереж пов'язані з частотою відвідування соціальних мереж, при цьому такий зв'язок більш притаманний чоловікам. В смисложиттєвих орієнтаціях активних користувачів чоловічої статі менш виражені постановка цілей, задоволення від процесу життя та від отриманих результатів прожитого життя, самовпевненість, осмисленість життя. Це може свідчити про те, що часте відвідування соціальних мереж має негативний вплив на деякі аспекти смисложиттєвих орієнтацій чоловіків раннього дорослого віку.

Перспективи дослідження вбачаються у подальшому аналізі зв'язку між цінностями та «заглибленістю» у соціальні мережі у різних категоріях користувачів, наприклад, вікових, освітніх та гендерних.

Список використаних джерел

1. Багринцева Л. Г. Социально-психологическое развитие личности в период ранней взрослости // Ананьевские чтения – 2007 : Материалы научно-практической конференции. – СПб. : Изд-во С.-Петербургского университета, 2007. – 690 с.
2. Бутова В.А. Социально-психологические аспекты Интернет-зависимости // [Электронный ресурс] . - Режим доступа : <http://user.lvs.ru/vita/doclad.htm>.
3. Войскунский А. Е. Психологические аспекты деятельности человека в Интернет-среде // 2-ая Российская конференция по экологической психологии: тезисы. – М. : Экспосцентр РОСС, 2000. – С. 269-296.
4. Каунова Н. Г. Исследование смысложизненных ориентаций и значимости смысла жизни современной молодежи : Автореферат дис. ...канд. психол. наук. – М., 2006.

5. Леонтьев Д. А. Тест смысло-жизненных ориентаций (СЖО). 2-е изд.–М.: Смысл, 2006. – 18 с.
6. Леонтьев Д. А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. – М.: Смысл, 2003. – 487 с.
7. Орлов С. В. Молодежь и ее ценностные ориентации // Современная молодежная политика (Правовые аспекты реализации). Сборник научных статей. – М.: Научно-исследовательский центр при институте молодежи, 1999. – С. 54-58.
8. Пирог Г. В. Форми відображення процесу мислення в соціальних мережах / Г.В. Пирог, О.В. Пирог // Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування : збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції. – Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. – С. 169-171.
9. Суська О. О. Інформаційний імунітет: Проблеми психологічного захисту в інформаційному просторі : монографія / О. О. Суська. – К. : [Б. в.], 2008. – 107 с.
10. Франкл В. Человек в поисках смысла. – М.: Прогресс, 1990. – 368 с.
11. Чудновський В. Е. Психологические составляющие оптимального смысла жизни // Вопросы психологии. – № 3. – 2003. – С. 3-15.

Ольга Савиченко
кандидат психологічних наук, доцент
Анастасія Рихлюк
студентка 3 курсу

МОТИВАЦІЙНІ ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ЗАВЧЕНОЇ БЕЗПОРАДНОСТІ ЮНАКІВ

Проблема мотивації є однією з основних проблем як вітчизняної, так і зарубіжної психології. Одним з феноменів мотивації досягнення є завчена безпорадність як реакція на невдачу.

Соціокультурні зміни, відкривають необмежені можливості для самореалізації особистості, але достатньо поширеним феноменом, з яким стикається сучасна людина, є її безпорадність перед викликами життя.

Незважаючи на важливість проблеми завченої безпорадності, недостатньо вивченими лишається багато її аспектів. Так, малодослідженим є порівняння феномену завченої безпорадності в юнаків з різних сімей – малозабезпечених, неповних тощо. Таким чином, недостатня розробленість окресленої проблеми та її беззаперечна соціальна значущість зумовили вибір теми нашого дослідження.

Об'єктом нашого дослідження є структура мотиваційної сфери